

DOI 10.11603/m.2414-5998.2023.2.14015
УДК 378.147+81'25+616-082+616-036.82

М. М. Рожко

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6876-2533>

Г. М. Ерстенюк

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5291-5347>

В. В. Голуб

ORCID <https://orcid.org/0009-0004-5443-5875>

В. В. Капечук

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2809-2133>

Л. І. Пелехан

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3038-137X>

С. М. Луцак

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6862-5838>

І. І. Озарко

ORCID <https://orcid.org/0009-0008-8518-6284>

Івано-Франківський національний медичний університет

АДАПТАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ДО ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ

**М. М. Rozhko, H. M. Erstenyuk, V. V. Holub, V. V. Kapetchuk,
L. I. Pelekhan, S. M. Lutsak, I. I. Ozarko**

Ivano-Frankivsk National Medical University

ADAPTATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS AT IVANO-FRANKIVSK NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY TO THE CHALLENGES OF THE MODERNITY

Анотація. У статті висвітлено особливості організації освітнього процесу в Івано-Франківському національному медичному університеті за умов пандемії COVID-19 та воєнного стану в Україні. Актуальними постають проблеми адаптації освітнього процесу до таких викликів на всіх рівнях освіти. В університеті ліцензовано нові освітньо-професійні програми, такі, як: «Прикладна лінгвістика. Медичний переклад (англійська мова)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, «Екстрена медицина/парамедик» за спеціальністю 223 «Медсестринство» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціалізації «Екстрена медицина», «Фізична терапія, ерготерапія» за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» другого (магістерського) рівня вищої освіти. Участь у міжнародних проектах дозволила внести до навчальних планів вибіркові компоненти: «Міцне здоров'я та благополуччя в контексті сталого розвитку» і «Глобальні зміни клімату та їх вплив на здоров'я людини».

У відповідь на виклики воєнного часу в ІФНМУ апробована методика навчання за програмою «Вишкіл професора Сулими» (авт. право 111327), що довела свою ефективність для засвоєння базових принципів само- та взаємодопомоги особами без медичної освіти в сучасних надзвичайних умовах. Активізовано роботу Центру психологічної підтримки для внутрішньо переміщених осіб та місцевих жителів під керівництвом навчаючого терапевта і супервізора УСП/ЄАП за напрямом «Психоаналіз», професора, завідувача кафедри психіатрії, наркології та медичної психології ІФНМУ Михайла Пустовойта. Досвід роботи центру послужив підґрунтям для започаткування на післядипломній освіті спеціалізації з психотерапії.

Ключові слова: освітній процес; медичний переклад; парамедик; реабілітація.

Abstract. The article highlights the peculiarities of the organization of the educational process at the Ivano-Frankivsk National Medical University under the conditions of the COVID-19 pandemic and martial law in Ukraine. The problems of adapting the educational process to such challenges at all educational levels are becoming relevant. The University has licensed new educational and professional programs, in particular: "Applied Linguistics. Medical translation (English)" of the first (bachelor's) degree of higher education; "Emergency medicine/paramedic", specialty 223 "Nursing", field of knowledge 22 "Health care" of the first (bachelor's)

© М. М. Рожко, Г. М. Ерстенюк, В. В. Голуб та ін.

degree of higher education, specialization “Emergency medicine”, “Physical therapy, occupational therapy”, specialty 227 “Therapy and rehabilitation”, field of knowledge 22 “Health care” of the second (master’s) degree of higher education. Participation in international projects made it possible to introduce optional components: “Strong health and well-being in the context of sustainable development” and “Global climate change and its impact on human health” into the curricula.

Responding to wartime challenges, IFNMU has tested the training method under the “Professor Sulima’s Training” program (authorized law 111327), which proved its effectiveness for learning the basic principles of self- and mutual help by persons without medical education in modern emergency conditions. The work of the Center for Psychological Support for Internally Displaced Persons and Local Residents has been activated under the leadership of the teaching therapist and supervisor of the UUP/EAP in the direction of “psychoanalysis”, professor, head of the department of psychiatry, narcology and medical psychology of the IFNMU Mykhailo Pustovoyt. The experience of the Center served as the basis for starting a postgraduate specialization in psychotherapy.

Key words: educational process; medical translation; paramedic; rehabilitation.

Вступ. Інноваційні та соціально-економічні трансформації сьогодення, викликані глобалізацією, переходом від індустріального до цифрового суспільства та євроінтеграційним вектором розвитку нашої країни, зумовлюють зміни професійно-кваліфікаційної структури зайнятості на ринку праці і висувають нові вимоги до професійних знань, умінь та навичок працівників, відповідно змінюючи й вимоги до вищої освіти.

Стрімка цифровізація, глобалізаційно-інтеграційні та інформаційно-комунікаційні процеси, які відбуваються практично в усіх сферах суспільного життя європейської та світової спільнот, характерні і для галузі охорони здоров’я загалом та вищої медичної освіти зокрема.

Крім підготовки вправного лікаря-практика, який міг би ефективно співпрацювати зі світовою медичною (фармацевтичною) спільнотою, освітньо-професійні програми ЗВО МОЗ України покликані водночас сформувати англійськомовні та інформаційні компетенції майбутнього фахівця, адже медичні заклади сьогодні підключені до спеціально розроблених світових і національних електронних систем.

Мега статті – висвітлити особливості організації освітнього процесу в Івано-Франківському національному медичному університеті за умов пандемії COVID-19 та воєнного стану в Україні.

Теоретична частина. Усвідомлюючи комплекс означених викликів сучасності, Івано-Франківський національний медичний університет відкриває нові освітні програми, серед них ОПП «Прикладна лінгвістика. Медичний переклад (англійська мова)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, розроблену з урахуванням суспільно-економічних запитів і трансформацій як медичної, так і гуманітарної сфер [4]. Освітня програма є новаторською і на сьогодні не має аналогів в Україні. Сьогодні обмін результатами роботи, досліджень, практичною інформацією і досвідом між фахівцями різних країн набув глобального систематичного характеру, тому медичний переклад затребува-

ний, як ніколи раніше. Повномасштабна війна, яку розв’язала росія проти України, а відтак і всього цивілізованого світу, та пандемія COVID-19 зробили його важливістю особливо очевидною. Переклад допомагає підтримувати потік своєчасної та точної інформації через кордони, сприяє швидкому реагуванню на загрози і вирішенню нагальних проблем, у тому числі й лікування та реабілітації постраждалих. Потреба в якісному медичному перекладі є вкрай актуальною ще й тому, що міжнародна співпраця, гуманітарна допомога світових організацій охорони здоров’я та медичний туризм набирають особливих обертів. Медичний переклад дуже важливий і для українських лікарень, які мають іноземних пацієнтів, співробітників цих закладів і їх закордонних партнерів, а також наших громадян, котрі їдуть за кордон на лікування. Це особливо відповідальний вид перекладу, тому що від його правильності та точності можуть залежати здоров’я і навіть життя людини.

Надзвичайно важливо мати доступ до компетентного перекладача, який допоможе перекласти історію хвороби, конкретизувати симптоми та скарги пацієнта й інтерпретувати результати аналізів, тестів та візуалізаційних досліджень. Дуже важливим є належний переклад дозвільних документів. Пацієнти чи їхні родини повинні бути обізнані щодо методів діагностики, лікувальних процедур та препаратів, можливих хірургічних втручань, передбачуваних ускладнень тощо, для того щоб надати інформовану згоду на лікування.

В українській фармацевтичній галузі професійний медичний переклад сьогодні теж є дуже важливим, оскільки процеси імпорту та експорту фармацевтичних продуктів постійно зростають. Важливо, щоб анотації й інструкції лікарських препаратів, документація з контролю якості продукту та будь-яка інша важлива для фармацевтів, лікарів і пацієнтів інформація були якісно перекладені фахівцем, який має належну підготовку і право засвідчувати такі документи.

Доступність фахової англomовної комунікації відіграє надважливу роль, особливо на сучасному етапі. Завдяки небайдужості світової спільноти сьогодні вітчизняні лікарні отримують не тільки медикаменти, перев'язувальний матеріал, медичне обладнання та апаратуру, а й неоціненний досвід закордонних фахівців-волонтерів, які приїжджають в Україну і разом з українськими лікарями рятують життя та відновлюють здоров'я військових і цивільних. Часто клієнти потребують послуг перекладача-синхроніста для ефективної комунікації під час консультацій лікаря, укладання міжнародних угод у сфері охорони здоров'я, а також участі у наукових конференціях, семінарах, на яких учені та лікарі з усього світу обмінюються досвідом.

Ідеальний варіант – фахівець із двома дипломами: лікаря та перекладача, хоча знайти такого не просто. Робота медичного перекладача вимагає не лише знань з іноземної мови та медицини, але й розуміння психологічних і правових засад медичних послуг. Велике значення має й конфіденційність, оскільки перекладач виступає третьою особою, посвяченою в лікарську таємницю. Саме на формування такого спеціаліста і скерована нова в ІФНМУ ОПП «Прикладна лінгвістика. Медичний переклад (англійська мова)».

Реформування вітчизняної системи надання реабілітаційних послуг відповідно до європейських та світових засад, наслідки пандемії COVID-19, виклики воєнного часу та досвід ІФНМУ у реалізації ОПП першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Фізична терапія, ерготерапія» зумовили необхідність відкриття освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності «Терапія та реабілітація».

ОПП покликана сформувати професійні компетентності майбутніх фахівців: фізичних терапевтів та ерготерапевтів при складанні індивідуальних програм реабілітації для пацієнтів із порушеннями функцій організму, їх корекції з метою відновлення повноцінної життєдіяльності відповідно до бажань і потреб людини в умовах навколишнього, соціального та культурного середовища та інтеграції в суспільстві.

У програмі враховано галузевий і регіональний контекст, який відображає особливості та вимоги медичної освіти України та Прикарпатського регіону, зокрема наявність розвинутої мережі санаторно-рекреаційних, спортивно-оздоровчих закладів.

З метою забезпечення практичної охорони здоров'я фахівцями з реабілітаційної медицини

відповідно до наказу МОЗ України від 25 листопада 2022 р. № 2136 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями» в ІФНМУ впроваджено в Навчально-науковому інституті післядипломної освіти цикли спеціалізації за такими спеціальностями, як: психіатрія, психотерапія, фізична та реабілітаційна медицина.

Такий підхід до організації освітнього процесу на додипломному та післядипломному етапах дозволяють сформувати мультидисциплінарні команди для надання реабілітаційних послуг.

У зв'язку із впровадженням нових стандартів роботи екстреної медичної служби, виникла потреба у підготовці конкурентоспроможних фахівців для потреб служби екстреної медичної допомоги, які володіють сучасним інноваційним клінічним мисленням, відповідними компетентностями, необхідними для ефективного надання екстреної медичної допомоги постраждалим і хворим у центрах екстреної медичної допомоги та клініках усіх форм власності [3]. В 2023 р. в ІФНМУ оголошено прийом абітурієнтів для здобуття ступеня бакалавра за освітньою програмою «Екстрена медицина/парамедик» за спеціальністю 223 «Медсестринство» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціалізації «Екстрена медицина». Це дасть можливість підготовки та перепідготовки фахівців для потреб служби екстреної медичної допомоги, необхідних для ефективного надання екстреної медичної допомоги постраждалим і хворим.

Однією із важливих складових Стратегії розвитку медичної освіти в Україні, яка теж відображена у Стратегії розвитку ІФНМУ, є створення нових освітніх програм, до яких входять дисципліни вільного вибору. Поняття «вибіркові дисципліни» (electives) виходить із концепції навчання, яке орієнтоване на особистість (person-centered teaching). Саме впровадження вибірових дисциплін відкриває перед студентом можливість самостійно формувати, корегувати свою освітню траєкторію в межах певної освітньої програми.

Сьогодення ставить перед людством багато проблем, які потребують швидкого, ефективного та розумного вирішення. Людська діяльність із кожним роком приносить нашій планеті все більше і більше шкоди, що веде до незворотності природних процесів в екосистемах різного рівня. Зокрема, такі глобальні виклики, як негативні наслідки

кліматичних змін, погіршення стану довкілля, що, у свою чергу, впливає на здоров'я населення. Одним із кроків вирішення проблеми є затвердження у 2015 р. на саміті ООН програми Глобальних цілей сталого розвитку. Питання сталого розвитку є міждисциплінарним компонентом освітнього процесу в європейських закладах вищої освіти, тому обізнаність наших студентів з питань досягнення цілей сталого розвитку є одним із ключових завдань нових вибіркових дисциплін [1].

У рамках проєкту “Digital learning for Health and Climate Change in Ukraine” на підставі договору між ІФНМУ та Гамбурзьким університетом (Німеччина) на базі HAW HAMBURG робоча група співробітників університету вивчала досвід європейських країн по залученню молоді до соціального, економічного та політичного життя з метою гармонізувати ставлення суспільства до природи шляхом впровадження відповідних дисциплін до навчальної програми університетів. Для допомоги у подоланні цих викликів, на основі освітнього проєкту, розроблено і впроваджено дві нові вибіркові дисципліни для здобувачів освіти: «Міцне здоров'я та благополуччя в контексті сталого розвитку» і «Глобальні зміни клімату та їх вплив на здоров'я людини».

Особливістю сучасних гібридних військових конфліктів є ведення бойових дій на густонаселеній території. Цивільне населення з початку повномасштабного вторгнення не володіло жодними навичками для захисту свого життя і здоров'я, що передбачають відомі тактичні алгоритми. Діти, жінки, люди похилого віку, які не мають засобів індивідуального захисту, залишаються легко вразливими до сучасної бойової зброї. Близько 85 % поранених цивільних під час надзвичайної ситуації (вибух, артобстріл тощо), на жаль, не доживають до приїзду фахівців екстреної медичної допомоги. Чисельні втрати цивільного населення потребують невідкладного створення оптимальних дієвих алгоритмів самозахисту, теоретичного навчання та

практичного оволодіння навичками домедичної допомоги.

Апробована методика навчання за програмою «Вишкіл професора Сулими» (авт. право 111327), яка ґрунтується на науково доведених нейробіологічних дослідженнях, показала свою ефективність для засвоєння базових принципів само- та взаємодопомоги особами без медичної освіти в сучасних надзвичайних умовах [2].

3 лютого 2022 р. команда провела понад 48 вишколів для 2202 осіб. Найбільшу кількість (57 %) осіб складало цивільне населення. Проте зацікавленість в отриманні знань була серед працівників підприємств (56 %), закладів освіти (27 %), спецслужб (13 %), лікарів-хірургів (4 %). Теоретичне наповнення курсу змінювали залежно від аудиторії. На сьогодні, за підтримки Глобальної інноваційної програми ЮНІСЕФ “UPSHIFT”, «Вишкіл професора Сулими» отримав грант для реалізації проєкту.

Військова агресія росії та бойові дії на території України спричинили стресові ситуації, глибокі переживання, страх, тривогу серед цивільного населення. За таких обставин фахівці з медичної психології університету під керівництвом навчаючого терапевта і супервізора УСП/ЄАП за напрямком «Психоаналіз», професора, завідувача кафедри психіатрії, наркології та медичної психології ІФНМУ Михайла Пустовойта активізували роботу Центру психологічної підтримки для внутрішньо переміщених осіб та місцевих жителів. Досвід роботи центру зумовив необхідність відкриття на післядипломній освіті спеціалізації з психотерапії, що активно впроваджується в освітній діяльності ІФНМУ.

Висновки. Виходячи з наведених даних, можемо зробити висновок, що університет здійснює адаптацію освітнього процесу відповідно до викликів сучасності, розробляючи та втілюючи нові освітні програми на всіх освітніх рівнях. При цьому враховуються досвід зарубіжних партнерів і реалії життя в Україні.

Список літератури

1. Важливість імплементації концепції сталого розвитку в освітній процес ЗВО України / І. І. Озарко, О. А. Мельник, С. В. Малюванчук [та ін.] // Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу : матеріали Наук.-метод. конф. з міжнар. участю. – ІФНМУ, 2022. – С. 133.

2. Оцінка ефективності методи вишколу професора Сулими з оволодіння навичками домедичної допомоги в умовах війни / В. С. Сулима, Ю. О. Філяк, Х. І. Гафійчук, С. В. Філяк // Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу : матеріали Наук.-метод. конф. з міжнар. участю. – ІФНМУ, 2022. – С. 175.

3. Про екстрену медичну допомогу : Закон України від 05.07.2012 р. № 5081-VI. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/view/t125081?an=1>.

4. <https://ifnmu.edu.ua/uk/publicna-informatsiya/osvitni-prohramy>.

References

1. Ozarko, I.I., Melnyk, O.A., Malyuvanchuk, S.V., Grechuh, L.S., & Malyshevska, O.S. (2022). Vazhlyvist implementatsiyi kontseptsiyi staloho rozvytku v osvithni protses ZVO Ukrainy [The importance of implementing the concept of sustainable development in the educational process of higher education institutions of Ukraine]. *Aktualni pytannya pidvyshchennya yakosti osvithnioho protsesu – Actual issues of improving the quality of the educational process: Proceedings of the scientific and methodological conference with the international with the participation. IFNMU* [in Ukrainian].

2. Sulima, V.S., Filyak, Yu.O., Hafiychuk, Kh.I., & Filyak, S.V. (2022). Otsinka efektyvnosti metody vyshkolu profesora Sulymy z ovolodinnya navychkamy

domedychnoyi dopomohy v umovakh viyny [Evaluation of the effectiveness of Professor Sulima's training methods for mastering the skills of pre-medical care in war conditions]. *Aktualni pytannya pidvyshchennya yakosti osvithnioho protsesu – Current issues of improving the quality of the educational process: Proceedings of the scientific-methodological conference with international participation. IFNMU* [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy Pro ekstrenu medychnu dopomohu vid 05.07.2012 r. № 5081-VI [Law of Ukraine On Emergency Medical Aid dated 05.07.12 No. 5081-VI]. Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/view/t125081?an=1> [in Ukrainian].

4. <https://ifnmu.edu.ua/uk/publicna-informatsiya/osvitni-prohramy>.

Отримано 12.05.2023.
Рекомендовано 06.06.2023.

Електронна адреса для листування: ifnmu@ifnmu.edu.ua